

Motion

1984/85: 1245

Mona Sahlin och Margareta Palmqvist Tilltalads rätt till egen bevisning

Enligt rättegångsbalken (23:4) och förundersökningskungörelsen skall vid förundersökning inte enbart omständigheter som talar emot den misstänkte utan även sådana som är gynnsamma för honom beaktas, och vidare skall bevis som är till hans förmån tillvaratas. Begär den misstänkte att förhör skall hållas med någon eller att annan utredning skall förebringas, skall hans begäran efterkommas om det kan antas att åtgärden kommer att äga betydelse för förundersökningen (23:18).

Om åklagaren inte tillmötesgår den misstänktes krav på ytterligare utredning kan frågan underställas rätten. Rätten kan också om den finner det erforderligt, självmant föranstalta om kompletterande bevisning (35:6).

Trots dessa regler förekommer det relativt ofta att en misstänkt eller tilltalads begäran om ytterligare bevisning inte får gehör hos åklagaren eller rätten. När det gäller beslut av rätten i dessa frågor ligger det i sakens natur att ju intensivare rätten engagerar sig i utredningen, desto svårare får den att vara strängt objektiv i bevisvärderingen. Detta leder ofta till en restriktivitet från rättens sida, som ur andra utgångspunkter – intresset av en allsidig utredning – är mindre fördelaktig.

Från åklagarens sida förekommer avisande av sakkunnigbevisning som den tilltalade önskar inhämta för att balansera den sakkunnigbevisning som åklagaren själv har åberopat i målet och som måste uppfattas som enbart åklagarens bevismedel för att styrka åtalet.

Men det förekommer även i andra fall att åklagaren eller rätten – när den mera sällan får frågan till sin bedömning – avvisar vittnesbevisning eller annan utredning som den tilltalade önskar åberopa. Tveksamheten att efterkomma den tilltalades begäran tycks dock inte vara lika stor som vid sakkunnigbevisning.

För det fall den tilltalade har beviljats rättshjälp i brottmålet – vilket dock endast undantagsvis förekommer – kan den kompletterande utredningen införskaffas som en del av kostnaden för rättshjälpen. I övriga fall, som utgör det betydande flertalet, är det endast om åtalet ogillas, som ersättning kan erhållas för utredning som tilltalad för egen räkning har måst införskaffa.

Om varken åklagaren eller rätten införskaffar den bevisning med vilken den tilltalade vill visa sin oskuld, bör denne inte av ekonomiska skäl avhållas från att själv sörja för sitt försvar.

Den nuvarande ordningen är ur rättssäkerhetssynpunkt otillfredsställande. I brottmål betalar staten den åtalades egna vittnen eller annan bevisning som han vill lägga fram om han har allmän rättshjälp. Vid allmänt åtal bör

den åtalades bevisning ersättas av allmänna medel oavsett om han har rättshjälp eller inte. Detta utmynnar i kravet att den åtalades bevisning alltid skall betalas av allmänna medel.

Begränsningar mot missbruk finns stöd för i rättegångsbalkens bestämmelser som ytterligare kan förtydligas och skärpas i samband med en reform på detta område.

Rättegångsutredningen har inte framlagt något förslag till ändring av aktuella bestämmelser. Inte heller rättshjälpskommittén har fått några bestämda anvisningar om att föreslå förändringar i här berört avseende. Frågan bör utredas i syfte att åstadkomma en ordning varigenom tilltalads bevisning ersätts av allmänna medel.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi

att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna
att frågan om ersättning av allmänna medel för åtalads
bevisning i brottmål utreds.

Stockholm den 24 januari 1985

MONA SAHLIN (s)

MARGARETA PALMQVIST (s)